

Конституція громадянського суспільства. Пропозиція для реформи*

Віталій КОРЖ,
народний депутат четвертого, п'ятого та шостого скликань
Верховної Ради України,
кандидат економічних наук

2

Чи можна нинішню Конституцію України вважати Основним Законом, та ще й законом прямої дії? Чи відповідає її зміст вимогам розвитку української нації та української держави? Якою має бути Конституція – декларативним зібранням добрих намірів чи головним кодексом правових норм?

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

– яка вона була і яка має бути

Солідарність — це дуже конкретне і дієве поняття. Солідарність — це властива добрим і розумним людям здатність взаємної підтримки і патріотичного єднання для досягнення спільної мети, нерідко в некомфортних або навіть екстремальних умовах.

На всі ці запитання прагнула знайти відповіді група ентузіастів на чолі з політологом Євгеном Голибардом. Їхній неординарний проект за громадською ініціативою називається «Конституція української Республіки – яка вона була і яка має бути». Розробники проекту нового Основного Закону – від першої преамбули до прикінцевих і перехідних положень – називають його Конституцією солідарності та справедливості. Новаторський текст побудовано на принципах функціональної обумовленості та взаємної відповідальності органів влади і громадян. Як зазначено на обкладинці цього незвичного видання, «Конституція солідарності є засобом нормативного врегулювання і обґрунтування солідарних правових взаємовідносин між громадянами Української Республіки, незалежно від їхнього місця в суспільній ієрархії, посадових чи інших обов'язків».

Проект принципово відрізняється від попередніх Основних Законів своїм змістом, спрямованістю й закладеною в ньому обов'язковістю застосування в інтересах усіх громадян. На відміну від попередніх документів, які були лише деклараціями про наміри й мали переважно парадний характер, Конституція солідарності – дієвий збірник юридичних норм, призначених для беззаперечного практичного застосування.

У ньому чітко сформульовано вимоги, які суспільство ставить перед державними службовцями, політичними партіями, громадськими організаціями й громадянами. З огляду на це кожна стаття функціонально обумовленою Конституції солідарності складається з трьох частин:

– конституційна норма (вимога) стосовно функції, що має бути виконана відповідним органом, службовою чи іншою особою, зокрема громадянином;

– орган (службовець) відповідальний за нагляд і контроль за дотриманням цієї норми;

– санкції, що накладаються за порушення зазначеної конституційної норми.

Саме завдяки такому підходу проект може стати справді Основним Законом прямої дії, а отже – справжнім фундаментом законодавства й прикладом практичної реалізації головного правового документа держави.

Конституція солідарності розкриває визначення принципів понять, що лежать в основі республіканського державного устрою і використовуються в процесі державотворення, а саме:

– республіка, тобто держава публічної (народної) влади;

– взаємна відповідальність як умова солідарної системи державного устрою;

– суспільний постулат солідарності;

– гасло суспільної діяльності;

– критерій суспільної діяльності кожного державного й недержавного органу, службовця, кожної посадової особи, кожного громадянина України;

– національна ідея, національне питання і мовне питання;

– ідеологія українського патріотизму і три ідеали української нації: моральний, виховний, політичний;

– поділ влади на чотири складові, незалежні в межах своєї компетенції: законодавчу, центральну виконавчу, самоврядну і судову;

– уточнення державних символів Української Республіки;

– головні обов'язки (функції) кожного громадянина Української Республіки;

– вимоги до політичних партій і громадських організацій.

Так, політичним ідеалом української нації запропоновано визнавати такий оптимальний результат спільної наукової, господарчої, культурно-освітньо-виховної та міжнародної діяльності державних органів, установ, підприємств і організацій всіх форм власності, громадських організацій та окремих громадян, коли:

1) рівень безробіття в Україні не перевищує 3%;

*Рецензія на кн.: Конституція Української Республіки – яка вона була і яка має бути: Проект / Під ред. Є. Голибарда. – К.: Фенікс, 2014.

- 2) рівень інфляції не більший за 3% на рік;
 - 3) сукупний державний борг не сягає річної суми дефіциту державного бюджету;
 - 4) сальдо балансу зовнішньої торгівлі позитивне;
 - 5) українську мову повсякденно використовують всі громадяни Української Республіки на всіх рівнях спілкування, в усіх сферах, галузях і сегментах суспільного інформаційного простору;
 - 6) за рівнем доходів на душу населення Українська Республіка належить до першої десятки країн світу;
 - 7) за середньою тривалістю життя громадян Україна належить до першої десятки країн світу;
 - 8) Україна повністю забезпечує себе необхідними джерелами енергії й сировини і не залежить від зовнішніх постачальників;
 - 9) Збройні Сили Української Республіки та інші збройні формування, за патріотичної участі всіх громадян, здатні захистити незалежність, територіальну цілісність і суверенітет держави;
 - 10) за станом природного середовища й екологічними показниками Україна перебуває в десятці найкращих країн світу;
 - 11) за досягненнями своїх представників на турнірах, стадіонах і спортивних аренах Українська Республіка належить до десятки найкращих країн світу;
 - 12) Українська Республіка і українці мають заслужений авторитет у всьому світі.
- У запропонованому проекті Конституції вперше чітко визначено устрій громадянського суспільства, що повинен мати трирівневу адміністративно-територіальну структуру, зазначено відповідні функції урядування на кожному рівні – з максимальною робочою деталізацією напрямів діяльності, обов'язків, повноважень, джерел фінансування і витрат. З особливою увагою опрацьовано організаційно-правові норми самоврядування на місцевому рівні.

У розділі «Основні функції держави» визначено функції відповідних органів, зокрема таких, як Служба захисту конституційних прав громадян, Державний комітет контролю, Зовнішньополітичне відомство Української Республіки тощо. У цьому розділі, як в інших, багато новацій. Так, у частині «Оборона і безпека» передбачено діяльність військових формувань територіальної оборони, в частині «Господарча діяльність: планування, виробництво, фінанси» визначено єдину податкову норму, а в частині «Сфера оздоровлення і соціальної підтримки громадян» передбачено стимулювання самооздоровчої діяльності громадян.

У частині «Служба захисту конституційних прав громадян» передбачено, що саме ця служба повинна координувати діяльність префектів поліції, підтримувати діяльність регіональної поліції, надавати їй співробітникам (зокрема місцевим шерифам) кадрову, професійну й організаційну допомогу.

Розділ «Центральні органи управління державою» визначає функції й норми діяльності Національних законодавчих зборів Української Республіки, Ради Міністрів Української Республіки та її апарату, Президента Української Республіки та його канцелярії. Чітко сформульовано умови до кандидатів на високі державні посади, зокрема на посаду Президента Української Республіки. У розділі «Юстиція» подано норми діяльності й відповідальності Міністерства справедливості, прокуратури, судів і судочинства, а також Конституційного трибуналу Української Республіки.

Перед текстом проекту вміщено короткий екскурс в історію конституційного процесу – від «Руської правди» до першого Основного Закону незалежної України.

Автори проекту Конституції Української Республіки сподіваються, що це видання стане предметом обговорення широких верств суспільства.

The Constitution of Civil Society. Proposal for Reforms*

Vitaly KORZH,
Ph.D. in Economics,
People's Deputy of the 4th, 5th and
6th Convocations
of the Verkhovna Rada of Ukraine

Can the current Constitution of Ukraine be considered as the Basic Law that is directly applicable? Does its content meet the requirements of the Ukrainian nation and the Ukrainian state? Which Constitution should the state have: one which is a declarative collection of good intentions or another which is the main code of legal norms?

A group of enthusiasts led by political scientist Ievgen Holybard pro bono tried to find answers to all these questions. Their extraordinary project is known as 'The Constitution of the Ukrainian Republic – What It Was and What Should Be'. The draftspeople of the new Basic Law (including all the articles from the first Preamble to the Final and Transitional Provisions) call it the Constitution of Solidarity and Justice. The innovative text is built on the principles of functional conditionality and mutual responsibility of the authorities

and the citizens. As stated on the cover of this unusual edition, "the Constitution of Solidarity is a means of normative regulation and a justification of solidary legal relations between the citizens of the Ukrainian Republic regardless of their level in the social hierarchy, official or other duties".

The project essentially differs from the previous Basic Laws by its content, orientation and mandatory application to be used in the interest of all the citizens (that is set forth in the text of the draft Constitution).

*Book review: The Constitution of the Ukrainian Republic – What It Was and What Should Be (2014). I. Holybard (ed.). Київ: "Фенікс".